

Yarışmaların en önemli süreçlerinden birisi de, kollokyumlardır. Bu toplantılarda, jüri kararlarına alternatif düşüncelerin - bu kez sözlü olarak - tartışılmasının ötesinde; yarışma mekanizmasının genelini ilgilendiren ve gelişimine katkıda bulunacak öneriler ortaya çıkar. Ne var ki, kollokyumları yayınlama alışkanlığımızın olmayışı, bu tür toplantılarda söylenenlerin sıkca tekrarlanmasına ve yaralı hale dönüşmemesine yol açar. Burada, "şeytanın bacağına kırma" gayretiyle, Ankara Kongre- Kültür Merkezi yarışmasının kollokyumunu sunuyoruz...

Yarışma Kollokyumundan Notlar: "RADİKALİZM... MİLİTARİZM... AKADEMİZM..."

DERLEYEN: ASLI ÖZBAY

Son yılların en önemli mimarlık yarışmalarından biri olan, Ankara Atatürk Kültür Merkezi alanında yapılacak "Tiyatro, Opera-Bale ve Kongre Binaları"ndan oluşan kültür merkezi projelerini elde eden ulusal yarışmanın kollokyumu, 7 Ağustos 1995 günü AKM'de yapıldı. Asli Jüri, mimar üyelerinden Oral Vural ve İnş. Müh. üyesi Can Binzet dışında, tümüyle oradaydı. Hazırlıkları Bakanlık tarafından yürütülen ve Mimarlar Odası'nı temsilen Merih Karaaslan'ın yönettiği kollokyumda Danışman Jüriden kimse yoktu. Çeşitli kentlerden gelen ödül sahipleri ile birlikte 150 civarında mimar/mimarlık öğrencisi, üç saat süreyle tartışmaları izlediler ve katıldılar.

Güzel bir tesadüf olarak kollokyum tutanakları, Yarışma'nın ödül projelerini yayınladığımız bu sayının hazırlık dönemine yetişebildi. Ancak toplam 96 sayfa süren dökümü aynen yayınlama olanağımız olmadığından, (kollokyumu baştan sona izleyenlerden biri olarak) tutanakları MİMARLIK için özetleyerek aktarma işi bana düştü.

Kollokyum ortamının "ruhuna ve anlamına" sadık kalmaya özen göstererek ve tüm konuşmacılara hakça yer verme çabasıyla kaleme alınan bu "rapor", ağırlıklı tartışmaları ön plana çıkarmaya çalışıyor. Ancak toplantının tümünü merak edenlere, gerek tutanakların kopyalandığı disketlerden, gerekse Oda Kütüphanesi'nden bu dokümana ulaşabileceklerini hatırlatıyor, muhtemel "sürç-ü lisan"lar için konuşmacıların hoşgörüsüne sığınmıyor.

Kollokyumun ilk 45 dakikası, Jüri Başkanı Doğan Kuban ve üyeler Gülay Andaç, Haluk Pamir ve Yusuf Dino'nun, yarışma ve değerlendirme sürecine ilişkin açıklamalarıyla geçti. Jüri raporlarına bu sayıda geniş yer verildiği için, bu bölümdeki konuşmalara ana başlıklarıyla değinecek ve ağırlığı kollokyum katılımcılarıyla jüri arasındaki soru-cevap bölümüne vereceğiz.

JÜRİNİN KRİTERLERİ

Doğan Kuban, Jüri'nin değerlendirme kriterlerini açıklarken, önerilerin; AKM Binası ile ilişkileneceği, İstanbul Yolu'na yaklaşımları, kent yaşantısına ve çevreye duyarlılıkları, yapıların "kullanıcıları" açısından birbiriyle ilişkileneceği/kurgusu, teknik faktörler (sahne oluşumları, akustik, işleyiş şemaları, vs.), etaplama olanakları, işlevsellik, ifadelerdeki profesyonellik (müellif seçme anlamında), ulaşım ve nihayet dâşünsel çaba ve imgesel başarı başlıkları altındaki (Jüri Raporu'nda da açıklanan) tutumuna dair detaylı bilgi verdi.

KAÇA MAL OLACAK?

Ardından **Gülay Andaç** da, bu alanda Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca açılan AKM Binası, Konser Salonu ve Kongre+Kültür Merkezi yarışmalarının hazırlık süreçlerine değinerek, yapılacak kompleksin bugünün fiyatlarıyla yaklaşık 3 trilyon TL'na (22 milyon 600 bin TL/m²) malolacağını; etüd proje bedelinin 145 milyar TL; mimarlık-mühendislik hizmetleri tutarının ise 70 milyar TL olduğu bilgisini verdi.

MİMARLAR NİYETLERİNİ SÖYLEMELİLER

Haluk Pamir ise projeler ekinde gönderilen mimari raporların önemine değinerek, "niyet raporu" olarak adlandırdığı bu belgelerin gerçek mimari niyetleri ortaya koymaktan uzak kaldığı eleştirisini getirirken,

"Yarışmacılar 'mimari niyetler' olarak ifade edilebilecek niyetler bakımından çok fazla birşey söylemiyorlar jüriye. Bu önemli bir sorun. Çünkü, mesela çok basit bir akımin içinde bile 4-5 kişi yer alabiliyor ve çizdiklerine baktığınızda pek bağdaştıramıyorsunuz. O zaman onların 'niyetlerine' bakıyorsunuz ve niyetleri daha anlamlı kıyor çizilen önerileri."

"... Özellikle uygulanacak projede 'niyet sapmaları' olduğu zaman, bu sapmanın neden öyle olduğunun kayda geçirilmesi lazım. Bir proje kazanıyor yarışmayı, sonra bakıyorsunuz, uygulamada bambaşka şeyler ortaya çıkıyor ve herkes suçu Bakanlığın üzerine atıyor..." diyerek yarışma raporlarında mimari düşüncelerin daha net dile getirilmesi gerektiğini vurguladı.

Asli Jüri'nin Danışmanlar ve İdare ile ne denli uyumlu bir çalışma süreci yaşadığına da değinen Haluk Pamir son olarak, bu yarışmada (yapıların kullanıcıları açısından) pop kültürle resmi kültürün buluşacağı bir ortam yaratıldığına dikkat çekti.

Yarışmacıların, bu ortamdaki muhtemel kültürel çatışmanın, mekana nasıl yansıtılabileceğine dair düşüncelerini -Murat Uluğ projesi hariç- hemen hiçbir proje raporunda izleyemediklerini belirtti.

NEDEN 2 AŞAMA DEĞİL?

Jüri'den son söz alan üye **Yusuf Dino** ise, aslında iki aşamalı olabilecek bu yarışmanın neden tek aşamada bitirilmesine dair düşüncelerini açıklarken; İdare'nin zaman açısından zorlamasının daha ikincil bir faktör olduğunu söyledi ve şöyle devam etti:

"... Biz bir paraya, mimarları iki kere çalıştırmamın çok doğru olmadığını düşündük ve dedik ki, eğer biz iyi bir jüri isek, tek etapta da bu işin altından kalkabiliriz; o halde mimarlara bedeli ödenmeyecek bir yük vermeyelim..."

"... Mühim olan müellif seçmektir. Zaten müelliflerin de bu konuyu fazla bilmediklerini ve öğrenme süreci içine gireceklerini düşündük. O yüzden tek etaplı yaptık."

BU KOMPLEKSE GERÇEKTEN GEREKSİNİM VAR MIYDI?

Jüri açıklamalarının ardından ilk sözü alan **Doruk Pamir**, "bir kentin başına 100 yılda bir gelebilecek bir olay" diye nitelediği yarışmanın, henüz şartname aşamasından başlayarak "iskalandığını" ifade etti ve şartnamenin hazırlanışındaki özensizliğin yarışmanın sonucuna da yansıtıldığını söyleyerek ve yarışmanın en iyi projesinin, ödül grubu dışında kalan Semra-Özcan Uygur önerisi olduğunu vurguladı. Pamir, 7 Ağustos tarihli Hürriyet Gazetesi'nde "Ankara'ya Çadğaş Makyaj" başlığıyla 8 sütuna manşet verilen 1. Ödül'ün haberinde, böylesine önemli görülen ve gösterilmeye çalışılan bir projenin mimarlarından başka herşeyden bahsedilmesini kınayarak:

"... Makyaj olmayanları varmış gibi göstermek içindir. Bu haberde, seçilen projeye ilgili yarım sayfa yazı var; fotoğraflarda Cumhurbaşkanı, yaveri ve çeşitli insanlar var; ama mimarların ismi hiç yok! Çok üzücü birşey. Gazeteye ve yarışmanın sonuçlarına bakınca, galiba bu makyaj lafı da doğru. Biz birşeyler yapıyormuş gibi görünüp aslında hiçbirşey yapmıyoruz. Acaba bütün bunlara gereksinim yok da varmış gibi mi gösteriliyor?" sorusunu yöneltti.

ÖNCE ALAN TARTIŞILMALIYDI

Ardından söz alan **Murat Uluğ** ise, yarışma alanına ait kentsel anlamda hiçbir tartışma yapılmadan binaların tasarımına geçilmesini yönetime dair baştan bir eksiklik olarak tanımlayarak sonuçları buna bağladı ve:

"... Alanın Ankara içindeki kentsel öneminin ve buna ait tartışmanın yarışma programı tarafından yutulması, sonuçta arsaya ait kısır problemlerin -yani AKM binasının- etrafında seyredilmesine yol açtı. Buranın kendisi bir problemken, yarışmanın asli kaynağı olarak görülmesi, yarışmanın çok önemli problemlerinden biriydi."

"... Böylesine yoğun bir programın aynı anda, sorgusuz, sualsiz gerçekleştirilmesinin yol açtığı programatik yığılmalar (her biri kendi içinde çok değerli olabilir ama) kentsel açıdan karşımızda mimari enkazlar olarak duruyor." dedi. Jüri'nin öncelikli alan tercihi olan İstanbul Yolu kenarındaki üçgen arsayı "artık alan" olarak niteleyen ve buraya yerleşen 1. Ödül'ü profesyonel bir tasarım olarak görmediğini, projenin çok ciddi artıkuşasyon hataları olduğunu söyleyen Uluğ, bu öneriyle Jüri'nin ve programın öngördüğü "kentsel buluşma"nın gerçekleşmeyeceğini iddia etti.

BURADA OPERA OLABİLİR Mİ?

Opera'yı kentsel eylemliliğin birebir yansıması olarak algılayan ve "operanın kendini, gündelik olanın sorgusuz (birazcık da sorumsuz) akışkanlığı ile; ayrıcalıklı olanın aynı anda çatışmasından oluşacak ortamda var edebileceğini" söyleyen Uluğ; Ankara'da, zaten olmayan kentsel eylemliliğe ve "rantın saldırısına" rağmen tarihsel olarak kendine yer edinebilmiş bir Opera'nın varlığına ve bu yarışma kararı ile onun da tahrip edileceğine dikkat çekti. Sözkonusu arsaya yapılacak yeni opera binasıyla yeni bir "kültürel eylemlilik" yerine, sahte plan kararlarıyla kurulan sahte aksların yönlendireceği "sahte kentsel görüntüler" yaratılacağını iddia eden Murat Uluğ şu benzetmeyi yaptı:

"... Kendisini ancak kentsel eylemliliğini yoğunluğu aracılığıyla varedebilecek bir ortamın Ankara gibi kaba bir kentin neresinde olabileceği sorusuna tarihsel olarak gerekli cevaplar verilmişken; buna -örneğin Konya Yolu'nda ya da herhangi bir yerde Tip Entegre Kültür Tesisleri'yle yanıt verilebileceğini ummak, metro ve tren vargönleriyle getirilen insanların bu entegre tesislere, önden kasket ve şalvarla sokulup, arkadan 'monşer' olarak çıkacaklarını ummakla eş anlamlıdır."

JÜRİ'NİN AKADEMİSYENLERİNE...

Uluğ'un son eleştirisi, Jüri içinde Akademik kimlikleriyle tanınan üyelere yöneliktir: "...Bu ortamın kaba koşulları nedeniyle, zaman içinde 'tasarımcılar'ın 'proje'ye dönüşmelerini -hoş görmesem de- anlayabiliyorum. Ancak akademik kimliklerin bu durumun içinde sorgusuz, hem de direnmeden yer almalarını, 'toplumsal bölgelerinin terki' olarak görüyorum. Bu eleştiri yalnızca yarışma sonucuna değil, sürecine yöneliktir. Çünkü bu akademik kimliklerin yarışma sürecini belirlemeye/tanımlamaya ait büyük yetkileri vardı ve bence bu topluluk içindeki rolleri de bu olmalıydı. Yoksa proje okumak herkesin becerebileceği birşey. Açıkçası burada prooje mi, akademisyen olarak mı bulduklarını öğrenmek istiyorum. Çünkü kendi topluluğumuz içinde ayrılmış bu iki bölge biraraya geldiğinde, tuhaf bir uzlaşmaya değil, (bölgelerin kendi tarifleri nedeniyle) sıcak bir çatışmaya neden olmalı. Yeni imalar ya da 'dönüştürücü olan', dolayısıyla yarışmanın talep ettiği gerçeklik, ancak böyle bir ortam aracılığıyla var olabilir. Yoksa 'zararsız gibi görünenin üzerine sessiz bir uzlaşma' ile değil! Bu yarışmanın sonucunda olduğu gibi.

"Umut ettiğimiz ve hep edeceğimiz, o dönüşümün gerçekleşmesi. Dönüşüm yoksa hayat da yok; ve bana göre o zaman yarışmaya da, mimarlığa da gerek yok!"

ALANIN BÜTÜNÜ REKREATİF AMAÇLI DEĞERLENDİRİLMELİ

Murat Uluğ'un oramı iyice "ısıtan" bu değerlendirmelerinin ardından söz alan **Yunus Eşkinat** da, yarışma alanını Ankara için bir kentsel problematik olmaktan kurtarma yolunun, hipodrom arsasının bütünü rekreatif amaçla değerlendirmekten geçtiğini vurgulayarak, özetle şöyle dedi:

"...Yapı programının dolduramayacağı böyle bir alanın, yapıların işlevleriyle bütünlük olarak programa dahil edilecek rekreatif niteliklerle (örneğin büyük bir park, yeşil, su, vs.) birleştirilmesi; dolayısıyla bölgenin bir bütün olarak ele alınıp, gelecek için problem olma potansiyelinin daha baştan kırılması gerekirdi."

"...Yayaların buradaki fonksiyonlara ulaşmaları çok önemsenen bir konu olmalı. İnsanlara yürümekte zorlanacakları mesafeler katettirilmemeli."

"...Bir diğer husus da Jüri'nin Kongre Merkezi'ni kullanacak insanlarla ilgili algılayışı. Bu insanlar, kültürel olarak, sosyal düzeyde bir ayrıma tabi tutuluyor. Bu bakış açısı çok önemli toplumsal sorunları yaratmaya aday bir tutumdur. Kongreyi kullanacak insanların niteliğinin, Opera-Bale ve Tiyatro'yu kullanacakların niteliğinden farklı görülmesi gereği şartnamede belirtilmemiş ama sonuçlar değerlendirilirken dikkate alınmıştır. Bence bu, mimariyle hiç alakası olmayan, çok tartışmaya açık ve subjektif bir sosyolojik karardır. Değerlendirme kriteri olarak kullanılmamalıydı."

JÜRİDE AKADEMİSYEN OLMAK

Yarışmacıların yönelttiği bu iki grup soru ve eleştiriyi yanıtlamak üzere tekrar söz alan **Haluk Pamir**, öncelikle Doruk Pamir'e cevap olarak Ankara'nın kültürel eylemlere dönük izleyici potansiyelinin büyük olduğunu ve böyle bir kompleksin gerektiğini ifade etti. Şartnamenin kalitesizliğine yönelik eleştirileri ise, Bakanlığın olanaksızlıklarını gerekçe göstererek yanıtlayan Pamir, Jüri kompozisyonunda akademisyen kimliğe sahip üyelere birisi olarak tavrını ise şöyle açıklıyordu:

"...Jüride galiba herkes 'insan' olarak yer alıyor. Ve o ortamda 'ben bunu akademik olarak biraz daha ileriye götürmeye çalışmalıyım' gibi bir sorunuz olmuyor. Çünkü orada önce düşünceye saygı var, sonra da (profesyonel açıdan) seçilenin hayata geçirilmesinden sonra, yer alacağı mekandaki sonucun sorumluluğu var. Dolayısıyla benim, akademieğim diye de neysel yönümü bastırma söz konusu değil; ya da profesyonel işler yapıyorum diye, 'bu uygulanmaz, ben akademikliğimi stüdyoya hapsedeyim', diyemezsiniz."

OPERA-BALE NASIL TÜRKLEŞTİRİLİR?

Kompleksteki yapıları farklı kültür katmanlarına ait insanların kullanacağı doğrultusundaki Jüri öngörüsüne gelen eleştiri için ise Pamir şunları söyledi:

"...Biz bir üçüncü dünya ülkesi olarak operaya, baleye yabancıyız. Tiyatroyu bunun dışında birakıyorum, çünkü bizim bu tür sanatlarımız eskiden beri var. Ancak opera-bale bize hakikaten yabancı; biz bunu batılılaşma sürecinde tanışmışız."

"...Biz herşeyi Türkleştiriyoruz. Mesela Batı'nın çok büyük mimari akımlarını da alıyoruz; paramız yetmediği için Türkleştiriyoruz; kafamız farklı çalıştığı için Türkleştiriyoruz, bir şekilde adapte ediyoruz..."

"...Şimdi burada opera-bale sanatlarının popüler kültürle karşılaşması veya tam tersine, popüler kültür içine sindirilmesi sözkonusu. Bu nasıl olacak, mimari olarak nasıl yorumlanacak, buna gelen-giden nasıl olacak...? Bu konuda hiçbir yarışmacı tarafından bir yorum getirilmedi."

ANA KARARLARDA NEDEN ASKERLER VAR?

Bu yarışmanın "alan sınırı", "aşamalı olabilirliği" gibi temel kararlarını veren Milli Komite'nin, konuyla ilgisi olmayan (Cumhurbaşkanı, Genel Kurmay Başkanı, vd.) üyelerine yönelik eleştirileri ise **Gülşay Andaç** yanıtladı.

"...12 Eylül sonrası Milli Komite'yi kuran; Ankara'da Atatürk'ün anısına yapılacak bir kültür merkezi için yer ayıran, buraya her önüne gelenin birşey yapmasını sağlamak üzere bir kanun çıkaran, ve bunu da başta Cumhurbaşkanı olmak üzere, belirli Bakanların ve Başbakan'ın korumasına verenler askerlerdir. Doğal olarak Genel Kurmay Başkanı da bu Komite'de yer alıyor."

"...Teknik olarak düşünüldüğünde, (bütün yapıları yapmasına rağmen) bu Komite'de Bayındırlık Bakanlığı yok. Ankara'nın Belediye Başkanı da yok! Aslında bir noktada askerlere teşekkür borçluyuz. Hiç olmazsa burası 15 sene Demetevler'e dönmedi."

BU İMKANLARLA BÖYLE ŞARTNAME

Yarışmacıların ortak tepkisini çeken yarışma şartnamesinin kalitesizliği konusunda ise yine

Andaç şöyle dedi:

"...Devletin koşulları bu. Hele bu tasarruf tedbirleriyle ilgili olarak, yapabildiğimiz ancak kadar. Türkiye'de Devlet'in şartları böyle. Tenkit etseniz ne olacak, hiçbir şeyi değiştiremiyoruz ki!"

TEMEL SORUN KÜLTÜREL ÇİFTBAŞLILIK

Böyle bir kültür sitesine gerçekten ihtiyaç var mı sorusuna bir yanıt da **Doğan Kuban**'dan geldi:

"... Bütün bu soruların yanıtının içinde temelden şu anda Türk Kültürü'nün yaşadığı çift başlılık var. Cumhuriyet'in ilk dönemi, Cumhuriyet ve Osmanlı elit kültürüdür. Bugün ise, elitlerin bir tarafından asıldığı, öbür tarafından da halkın büyük ağırlığının -demokratik süreç içinde- asıldığı, iki başlı bir kültür var. Bu kültür içinde hiçbir sorunun yanıtı doğru verilemez. Opera isteyen toplum mu var? Hayır yok!... Bunları tartıştığımız zaman, zaten bu programların çıkamayacağını anlarsınız. Biz ömrümüzde opera mı yazdık? Toplum opera mı dinledi? Yok öyle birşey! Biz bu programları oradan, buradan alıyoruz."

"...İstanbul nüfusunun % 90'ı, 10-15 sene evvel köyden geldi. Bunlar opera istemedikleri gibi, tarih de istemiyorlar, hiçbir şey istemiyorlar. Ama egemenler; parlamentoya egemenler, bu kararlara egemenler..."

"...İki başlılığı düşündüğünüz anda bütün bu karışıklıklar ortaya çıkar. Bu karışıklıklar Türk toplumunun içinde bulunduğu kültürün görüntüsüdür. Biz bu geçit dönemi içinde bütün bu kargaşalıkları yaşamak zorundayız."

Kuban, böyle başladığı sözünü, arsanın küçüklüğü ve programın büyüklüğü konusunda Jüri'nin tavrı için getirilen eleştirileri yanıtlayarak sürdürdü. Her iki değerlendirmeye de katıldığını vurgulayan Kuban, İdare'nin Jüri'ye verdiği sınırların dışına çıkmayacakları için koşulların böyle oluştuğunu söyledi.

Alanın tümünü park yapma önerisine ise Jüri'nin önce sıcak baktığını; ancak konuyu detaylı değerlendirdiğinde böyle bir fonksiyonla parkın birlikteliğini çok doğru bulmadıklarını ifade etti.

YARIŞMANIN ANLAMI

Söz tekrar yarışmacılara geçtiğinde ilk konuşmayı yapan **Semra Uygur**, ağırlıklı yarışmanın anlamı üzerinde durdu ve Jüri'yi şöyle eleştirdi:

"...Bu alanda daha önce ihale yoluyla bu bina yapılmaya çalışıldı ama neden sonra, bu yarışma açıldı. Sonuca baktığımda, acaba yarışma olmasaydı sonuç bundan farklı mı olurdu diye düşünüyorum. Çünkü yarışma yoluyla proje elde etmenin farklı amaçları ve anlamları var. Bir düşünceyi, o kentte, o alanda ve programın işlevlerine uygun olarak, ama mutlaka 'bir düşüncenin etrafında' geliştirmektir yarışmanın amacı. Ama sonuçlardan, Jüri'nin raporundan ve buradaki konuşmalarından anladığım kadarıyla, bu yarışma düşünsel anlamda değil bir "programatik" olarak yaklaşıldığını görüyorum. Tabii aslında iyi sonuç elde etmek için, yarışmanın altyapısı, biçimi, ortam çok önemli olmaya başlıyor. Böyle küçük ölçekli yarışmaların iki aşamada yapılmasında fayda var. İlk aşama ile bu sorunlu alan için düşünce geliştirilebilir; ikinci aşamada ise bu düşünceler yapıyı şekillendirebilir."

"...Eğer biz yarışmalarda radikal yaklaşımların üzerine gidip, iyilerini seçme çabasını göstermezsek, sürekli etrafımızda olan vasatın egemenliğini devam ettireceğiz. Halbuki gelişme radikalden yanadır."

JÜRİ YARIŞMA DEĞİL BİNA İSTEDİ

Ardından söz alan **Özcan Uygur** ise Jüri'nin, hazırladığı sömük yarışma ortamı ile yarışmacıları heyecanlandıramadığı eleştirisini yöneltirken şöyle diyordu:

"...Ben şartnameyi aldığımdan beri hep şunu gözledim: Jüri hep korkuyor! Hâlâ da korkak. Niye bilemiyorum. 'Bir yere dokunuruz da birşey mi olur' diye korku içinde. Halbuki yarışma 'söz söylemeye davet'tir. Acaba Jüri kendisini 'biz bunları tahrik edebildik mi, buyurun hodri meydan diyebildik mi?' diye sorguladı mı; doğrusu çok merak ediyorum."

"...Burada yarışma mantığı yok. Sonuçlar da gösteriyor ki, Jüri başından beri hep 'bina' istedi. Bu tavır da yarışmayı daha başından boğdu ve sonuç 'ölü doğum'dur. Şimdi de ölü doğumu sahipleniyor. Halbuki dünyada son çıkan benzer yarışmalara bakın; Kardif Operası Yarışması'na bakın... Orada meşhur mimarlar 'sıradan' proje yaptı diye 1. elemeye götürüldüler. Bizde ise en ufak kıpırdanmalar dahi bastırılıyor ve aynı şema ilk 15'in içinde sıralanıyor: Bir, iki, üç, dört, marş, marş... Tabii ortamın buradaki rolünü inkar etmiyorum ama Jüri'de de (bir umut doğuran) değişik kesimlerden insanlar vardı. Mesela hep Saarinen örneği verilir: Tek kişi, geliyor, Jüri'yi ateşliyor ve birinci elemeye giden proje birinci oluyordu... Bu dinamizmi göremiyorum."

MİMARININ RADİKALLİĞİ İKİNCİ PLANDA

Bu eleştirileri yanıtlamak üzere yeniden söz alan **Doğan Kuban**, düşüncenin değerlendirilmesi ve radikal düşünce konusunda şunları söyledi:

"...Bir kere her projenin arkasında bir düşünce vardır. Ancak ben imgelerin öneminden söz ettim ama, kente imge kazandıran hiçbir proje yoktu, kusura bakmayın."

"...Radikal'in kendi içinde inandırıcılığı önemli. Radikal bir düşünce bulmakla, onu mimari olarak ifade etmek aynı şeyler değildir. Jüri şöyle düşünemez mi: Mimari mi radikal olsun, yoksa biz buraya bir an önce bir kültür merkezi yapalım ki oradaki eylemlerin radikalliği toplum için daha mı önemli. Bence bu, mimarinin radikalliğinden daha önemli! Türkiye'de böyle bir belediye, böyle bir eğilim varken, her tarafa camiler dikilirken, böyle bir bina grubunun yapılması, binanın radikal olmasından daha önemli. Tabii radikal bir mimariyle bunu yaparsanız daha da enteresan olabilir. Fakat onu kabul ettirmeye mimar da, jüri de yetmeyebilir. Dünya tarihine bakarsanız, radikal düşüncenin kabulü, bugünden yarına ne jüriden geçer, ne toplumdan, ne de kamuoyundan. Ayrıca her jürinin de radikal düşüncelere pas vermesi gerekmez."

Bu düşünceler çerçevesinde, Semra-Özcan Uygur projesinin özelinde detaylı değerlendirmeler yapan Doğan Kuban; örneğin bu önerinin birinci seçilmesinin yarışma açısından bir "tahrik" olabileceğini söylediikten sonra şöyle diyordu:

"...Programlar hazırlanmış, Millî Komite kararları vermiş, paralar ayrılmış, daha evvel bir bina yapılmış, vaziyet planında alanlar tespit edilmiş ve ondan sonra da herkes Jüri'nin üzerinde şahin gibi beklerken, Jüri yarışmacıları tahrik edecek hangi yolları açabilirdi, bilemiyorum."

RADİKALLİK ARAŞTIRMADAN KAYNAKLANIR

Aynı konularla ilgili söz alan diğer Jüri üyesi **Haluk Pamir** de bu yarışma özelinde Türkiye'nin ihtiyacı olan yapının sağduyulu, grotesk olmayan, ne kenti bundan sonraki gelişiminde grotesk bir iddia ile bağlayacak, ne de inşaat sürecini grotesk bir davranışa sürükleyerek çıkmaza sokacak bir yapının seçilmemesi gerektiği düşüncesi ile hareket ettiğini vurguladı ve radikallik konusunda şunları söyledi:

"...Biz daha çok yarışmacıların hangi konuda araştırma yaptığına baktık. Çünkü araştırmanın dozunu artırırsanız, ne kadar derine inerse ve bugüne kadar birikmiş bilginin/araştırma türlerinin daha ilerisine gidince o -bir anlamda- radikal oluyor. Yani siz ona karşı bir tutum alırsanız, radikalleşmeye başlıyorsunuz, bu doğru. Ama bir yapı tipiyle radikalleşme söz konusu olamaz."

Yarışmalar konusunda Batı'nın çok gerisinde kaldığımızı dair değerlendirmeyi yanıtlarken Türkiye'nin millî gelirinin miktarını hatırlatan Pamir:

"...Siz şu anda Türkiye'de yapı endüstrisini mimarların yönlendiremediği bir ortamsınız. Biz yapı bileşeni üretecek bir dönemde değiliz ülke olarak ve bunu hiçbir yarışmacıdan beklemedik. Dolayısıyla Cardiff'deki tartışmayla bizim alakamız olamaz. Bizim beklemediğimiz daha çok kentsel tasarım açısından olabilecek katkıları. Çünkü biz o aşamadayız. Toplumsal olarak kentsel ortamımızı boğmuş durumdayız. Yarışma, bunu kurtaracak bir ortamdı. Yoksa bizim radikal yapılar beklentimiz yoktu." dedi.

ABARTILI PROGRAMIN MALİYETİ

Söz yeniden yarışmacılara geldiğinde konuşan **Hasan Özbay**, Jüri'nin o ana dek genel eleştirisi getiren her yarışmacının projesi üzerinde özel değerlendirme yaptığı tutumuna atıfta bulunarak, eleştirilerin "birinci olamamanın kırıklığı" nedeniyle değil, ortama katkılı olma niyetinden kaynaklandığı, böyle algılanması gerektiğini söyledi ve değerlendirmelerini yarışma süreci üzerinde yoğunlaştırdı. Kültür Sitesi'nin, ihaleden yarışmaya dönüşmesini sağlayan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na teşekkür eden Özbay, Konser Salonu Yarışması'nda başarıya dönüşen mücadelenin ardından, bu konuda tam bir sessizliğe bürünen meslek örgütlenmelerini, bu çelişkili tavırları nedeniyle eleştirdi.

Yarışma şartnamesinde, binlerce metrekare tutan atölyeler, depolar, tüm sanat dalları için ayrı ayrı dinlenme odaları, vb. hacimlerin programı gereksiz yere "şişirdiğini" ve bu yüzden uygulamada Devletin milyarlarca lira zarara uğrayacağını söyleyen Hasan Özbay, proje ve uygulama sürecini yakından etkileyen bu mantalitenin aşılması gerektiğini vurguladı.

Diğer yandan bugün Rusya'da yapılan ucuz konutların 50 milyon TL/m2 üzerinden maleldiği bilgisini veren Özbay, Başkent'in Kültür Sitesi için metrekare başına belirlenen 22 milyon TL tutarındaki bedelin gerçekleşmediğini söyledi.

AKM'DEN UZAKLAŞMA PRİM YAPMALI MI?

Jüri'nin uygulamada "etaplama" yaklaşımına alternatif olarak, (3 yapının ayrı ayrı 30-40 senede bitirilmesi yerine) tümünün tek defada ve 10-15 senede tamamlanmasının daha rasyonel bir yaklaşım olabileceğini öneren Hasan Özbay'ın 'yarışmanın en önemli olgusu' diye nitelediği AKM binasına yaklaşım konusundaki görüşleri de şunlardı:

"...Yarışma şartnamesinde 'alan içinde tesadüfen duran bir yapı' diye adlandırılan AKM binası, aslında kongre, opera, bale, tiyatro ve konser merkezinin de içinde olduğu bir kompleksin odağında yer alacak müze/sergi binası olarak tasarlanmıştı. Ancak kentsel tasarım projesinin uygulanmasından vazgeçilince, Jüri'nin pek de sıcak bakmadığı anlaşılın bu yapı, böylece kalakaldı."

"... Bence yarışmanın en önemli problemi, bu yapının yaşatılması ve kültür sitesinin bir parçası haline getirilmesiydi. Ancak sonuca baktığımız zaman, Jüri tam tersi bir tavrı benimsemiş. AKM Binası'nı yalnız bırakarak İstanbul Caddesi kenarındaki üçgen alana yerleşen neredeyse bütün projeler ödül/satılma grubuna girmiş. Aslında bu yarışma özelinde AKM'den uzaklaşmaya yönelik bu tavır, Türkiye için genel bir durum. Ne zaman mevcut bir yapı ile ilişki kurmayı gerektiren bir yarışma çıksa, bu egemen tutum hep karşımıza çıkıyor. Burada da AKM tek başına bırakılıyor, olabildiğince uzaklaşıyor ve bu prim yapıyor."

Birinci seçilen projenin AKM ile arasına koyduğu yay şeklindeki dükkan bloğunun binanın görünmesini dahi engelleyeceğini söyleyen Hasan Özbay arada kalan büyük dış mekanın gerek boyutları, gerekse Ankara'nın iklimi nedeniyle yaşayan bir kentsel mekana dönüşmeyecek kopmayı pekiştireceğini iddia etti.

JÜRİ KARARINI PROJELER BELİRLER

Bu eleştiriler üzerine tekrar söz alan **Doğan Kuban**, öncelikle Jüri'nin alan tercihi için yapılan değerlendirmeleri yanıtladı:

"...Jüri, kararını projelerle alış-veriş içinde verir. Yani eğer 30 tane projenin 15 tanesi bir yolda bulmuşsa, o Jüri'nin kararını baştan etkiler. Çünkü, demek ki yarışmacıların % 50'si oradaki analizden sonra böyle bir seçimin üzerinde birleşmişlerdir. Dolayısıyla o karar aslında projelerin kararıdır." AKM ile ilişki konusunda ise:

"...Biz Jüri olarak gelen projelerin tavırlarını ve verileri nasıl değerlendirdiklerini yorumlamak zorundayız. Bu verileri değerlendirirken de öncelikle ulaşım sorunu, İstanbul Caddesi'nden geliş, AKM'nin varlığı gibi kriterler arasında bir dengeyi gözettik. Birinciye de aslında AKM'yi yalnız bırakmayan bir çözüm olarak seçtik. O dükkan sırası AKM'yi görmeyi engellemez.

Şöyle 5 metre geri çekilince AKM orada egemen bir perspektifte duruyor. Öyle bir sorun yok! AKM'yi dışlamada yatan soru, bence İstanbul Caddesi'nin bugünkü niteliğinden kaynaklanıyor. Yarışmacılar AKM'ye (içer) dönük cephe ile, bu yola (dışa) dönük cepheden hangisine ağırlık vereceklerini bilememişler. Onu bence hiç kimse tam manasıyla çözmemiş."

AKM İLE İLİŞKİ ABARTILMAMALI

Programın abartılması, AKM ile ilişki ve Jüri'nin "heyecansız" tutumu eleştirileri için söz alan **Haluk Pamir** de, programın bu denli büyümesinde kullanıcıların (Danışman Jüri'deki temsilcilerinin) belirleyici olduğunu belirterek AKM binası ile ilişki ve 1. ödülün açık alanı konusunda şunları söyledi:

"...Burada AKM'ni, etrafındaki ilişkiyle abartmak yerine yumuşatmak gerekiyor. Fakat ben de 1. projedeki o dükkanlardan çok emin değilim. Çünkü AKM'nin statüsünü çok düşürebilir; bina geride, çok kulübe gibi kalabilir."

"...İki yapı arasındaki açık alana gelince; o bir meydan. Ve üzerinde yürünerek bir yere varılacak değil de, o binaların içinden çıkılıp, kullanılıp tekrar girilecek bir yer. Herkes buraya, 20:00'de başlayan bir gösteri için 18.00-18.30 gibi gelecek, oturacak, sakinleşecek, yemeğini yiyecek ve o meydanda birtakım olaylar dönecek. Fakat bu, 1. öneride abartılmamış birşey."

TÜRKİYE KOŞULUNDA JÜRİNİN TAVRİ

Yarışmacıların, Jüri'nin, "tutumlu, sakin, ölçülü" tavrı ile tatmin olmadıklarını, ancak bu durumun Jüri seçiminden kaynaklandığını söyleyen Pamir, kişisel tavrı için şöyle diyordu:

"...Akademik olarak biz stüdyoda derslerde radikal arayışları da tartışıyoruz. Bunların sıçratıldığı düşüncelerden yararlanmanın olumlu olduğunu, fakat yaptığımız işlerin yapı sektörü içinde üretildiğinin farkında olunması gerektiğini düşünüyorum. Ve aslında Jüri üyeleri seçilirken de, Türkiye'de insanlar mimar seçerken de böyle düşünüyorlar."

"...Benim tutumum Türkiye'nin başarabileceği ve bir an önce devreye sokabileceği yapıları yapmak. Bunları yaparken çok şey değişiyor. O değişen süreci etkilemeye çalışmıyorum, o süreçten etkilenerek yapı sektörünü ve tasarımı bir yere kadar getirebilmek. Bilemiyorum Bakanlık'tan beni çağırıldıkları zaman böyle mi düşündüler, ama benim tutumum böyle."

YARIŞMA KUTSALLAŞTIRILMAMALI

Yine "radikal düşünce" tartışmasıyla ilgili söz alan Jüri üyelerinden **Yusuf Dino**, sözlerine (Semra Uygur'a cevaben) "Yarışmanın bir düşünce ürünü olması lazım ama, binanın da öyle. Yarışmayı olması gerektiğinden daha kutsal bir noktaya koymamak lazım. Proje neyse, yarışma da onun çok küçük bir türevi." değerlendirmesiyle başladı. Ardından, köktenci/radikal öneriler grubunda saydığı Semra-Özcan Uygur, Murat Uluğ ve Cem Açıklol önerileri özelinde detaylı eleştiriler getiren Dino, Jüri'nin bu önerileri dikkate aldığını, ancak değerlendirmeler sonucu projelerin ileri gidemediğini söyledi.

Yarışma programını hem üretimin, hem de tüketimin yapıldığı bir fabrikaya benzeterek konunun zorluğunu ve uzmanlık gerektirdiğini vurgulayan Dino şu özleştirmeyi yapıyordu:

"Açık söyleyeyim, bu yarışma benim boyuma göre büyüktü. Danışmanlara devamlı 'ne dersin, bu oluyor mu?' diye sorup duruyorduk. Hal böyleyken, bizim de kendimizi doğru tarafta bulma endişemizi haklı karşılayın."

YARIŞMA ULUSLARARASI OLABİLİRDİ

Jüri'den o ana dek ilk kez söz alan **Erkut Şahinbaş** dünyadaki benzer konulu yarışmaları örnekleyerek, bu yarışmanın da pekala uluslararası olabileceğini söylüyordu:

"... Böyle bir müsabakayı galiba beynelmil yapmamız lazım. Ve tabii Jüri de beynelmil olmalı. Biraz evvel Yusuf'un da dediği gibi, belki öyle bir Jüri'de ne benim, ne Yusuf'un, ne de Haluk'un yeri yoktur. Doğan Hocam'ın ve Gülay Andaç'ın dışında... İşler bu ölçekte olduğunda radikalizm de ortaya çıkar. O zaman başka bir boyut gelir. Bundan korkmamak lazım. Bizim onlardan öğreneceğimiz çok şey var aslında. Bir-iki proje denizdeki fener gibi ışık saçabilir."

Uygulama için belirlenen maliyetle ilgili olarak ise Şahinbaş'ın görüşleri şunlardı:

"...Bayındırlık Bakanlığı'nın tarifesine göre bu iş 100 milyar lira, yani 2 milyon dolar. Halbuki mesela San Francisco'daki 15-20 bin metrekarelik müzeyi 4 milyon dolara yaptılar. İşler bu boyutta dünyada. Ama Gülay Hanım'ın da dediği gibi, imkanlar bu kadar olunca, siz de o zaman Jüri olarak 'onu mu yapalım, bunu mu yapalım' diye oturup düşünüyorsunuz."

İHALEDEN YARIŞMAYA

Uluslararası yarışma önerisi üzerine söz alan **Gülay Andaç** ise şunları söylüyordu:

"...Biz buraya nerelerden geldiğimizi unutuyoruz. Böyle bir konunun, 1/200 ölçekli, herkese kapalı, % 5 kırılarak alınmış, nasıl olduğunu anlayamadığımız ihalesinden, ulusal yarışma yöntemine ancak gelebildik. Türkiye'de olaylar hiçbir zaman normal düzeninde gitmiyor ki! Ancak birşeyleri kurtarabiliyorsunuz. Belki de şimdi bu projeler şu anda bir müteahhit eliyle çizdiriliyor olacaktı!... Onun için buna da şükür diyoruz."

BAKANLIK DEVREDEN ÇIKSIN

Gülay Andaç'ın sözleri üzerine söz alma ihtiyacı hissettiğini söyleyen **Abdi Güzer** ise, yarışma kollokyumlarında 10 yıllardır aynı şeyleri dinlemekten ve söylemekten bıktığını şöyle dile getiriyordu:

"...Sanıyorum 12 yıl önceydi, Çalışma Bakanlığı yarışması kollokyumunda yine, Bakanlığın uygulamaları, yarışmaların standartları, koşullar, olanaksızlıklar, vs.' üzerine çok benzer şeylerin konuşulduğunu hatırlıyorum. Ve ben artık, tasarruf tedbirleri nedeniyle şartname kağıdının kötü olduğunu duymak istemiyorum! Milyarlarca dolar tutarında bir yatırımdan bahsediyoruz. Eğer Bakanlık şartnamesini bile iyi standartta yapmaya muktedir değilse, bu yarışmayı çıkarmasın!..."

"...Sonra bu da alıştığımız bir tavır: 'Hiç imkan yokken biz yarışmaya çıkardık' deniyor. Sanki Bakanlığın dışında bu işlere engel olan birileri var da, aslında hakkımız olmayan şeyleri,

dolaylı yollardan, arkadan dolaşarak elde ediyormuşuz gibi sunuluyor. Bunun için de küçük mutluluklarla yetinmemiz isteniyor!"

"...Artık bu ülkede yerleşen bir sıfatlama var: Bakanlık standardı denilince kötü yapı anlaşılıyor. Bu bir eleştiri gibi. Benim somut önerim şu; eğer olanaklıysa, birinci seçilen projenin uygulama sürecinde Bayındırlık Bakanlığı devre dışına çıkarılsın. Bu işi gereği gibi yapacak bağımsız bir danışma kurulu, denetleme kurulu, vs. oluşsun ve Bakanlık bu sürecin dışında tutulsun. Çünkü 12-13 senedir hala birşey yapılamadığı söylenebiliyor. Aslında içinde bulunduğumuz bu yapının da (AKM) sorumlusu büyük ölçüde Bakanlıktır..."

MEYDANLARI YAŞATMAK SORUN OLACAK

Ardından söz alan **Cem Açikkol** ise olanaksızlıklara rağmen yarışmaların sürmesini tercih ettiğini belirterek, aynı olanaksızlıkların uluslararası yarışmaların açılmasına da engel olacağını söyledi. Jüri'nin belirttiğinin aksine, Danışman Jüri üyelerinin bu ölçekteki akustik, statik, vd. görüşlerinin, ödülleri belirlenmesinde etkili olduğuna inandığını söyleyen Cem Açikkol, bugünün imkanlarıyla her binanın teknik sorunlarının çözülebileceğini vurgulayarak, sözlerinin devamında ağırlıklı yarışmanın kentsel tasarım boyutu üzerinde durdu:

"...Bu yarışmanın zorluğu, bu 3 iri kütenin nasıl biraraya gelebileceği ve bunların AKM binasıyla birleşmeleri sonucu aralarında nasıl kentsel mekanların oluşabileceği idi. Bu sorunları yanyana dizdiğiniz zaman (1. ödülü göstererek) bu işin olması mümkün değil. Yapıların farklı zamanlarda, farklı işlevlerle yaşayacak dış mekanları yanyana geldiğinde, büyük boşluklar oluşuyor. Örneğin kongre döneminde (yaz aylarında) Opera'nın önündeki o boşluk ne işe yarayacak? Ankara gibi sert iklimi olan bir bölgede, dış etkilere korumasız bu mekanlar nasıl yaşayacak bilemiyorum."

JÜRİ KARARI UZLAŞMA KARARIDIR

Yarışmanın sürecine, sonucuna ve Jüri'nin tavrına dair eleştirilerini anekdotlar yardımı ile dile getiren **Mustafa Yücesan** ise şöyle diyordu:

"Aslında yarışma işi zor iş. Ben Jüriyi kutlarım. Bakanlığın elinden götüreceksiniz, danışmanlardan atlayacaksınız, mühendislerle uzlaşacaksınız ve bir de birbirinizle uzlaşacaksınız, farklı görüşleri bir araya getireceksiniz... Jüri tercihleri objektifliği tartışılan tercihler değildir bana göre. Ortada bir objektiflik yok, ortada bir uzlaşma vardır. Uzlaşmadan bir proje çıkmıştır, inşallah da yapılır. Ancak, bu konuları biraz anlaşılabilir kılmak için iki tane anekdot anlatmak istiyorum. Bir tanesi Turgut Cansever'le ilgili:

Böyle bir konferansta Ekrem Akugral, Türk Tarih Kurumu'nu anlatırken Turgut Bey'le ilgili bir anısını anlattı. Tarih Kurumu yapıyor, inşaata başlamışlar, bodrumda bir tane duvarı örüyorlar. Turgut Bey gelmiş, bakmış duvar eğri büğrü. 'Yıkın bunu' demiş. 'Aman hocam daha bodrumdayız! Bodrumdaki duvarı niye yıkıyoruz, yukarıda düzeltiriz' demişler. 'Yok, bu iş nasıl başlarsa öyle gider. Burada bunu yıkmazsanız, yukarıda hiçbir şeye engel olamayız' demiş.

Şimdi, biz de kağıttan başlamazsak, yarışmanın sonucu hakkında da birşey söyleyemeyiz. Birincisi bu.

İkincisi de Jüri'nin açıklamalarıyla ilgili bir anekdot:

Temel ile Adem bir iddiaya girecekler; Temel demiş ki Adem'e 'sana bir bilmece soracağım bilirsen şu kadar iddia.' Sor demiş.

Bilmece şu: Sarıdır, cik cik eder, kafeste yaşar.

Adem demiş ki; 'Bunu bilmeyecek ne var, kanarya.'

'Yok' demiş kanarya değil. 'Muhabbet kuşu.' Yok demiş.

'Bilemedim, söyle nedir?...'

Temel "'hamsidir da' demiş. 'Yahu olur mu, bu nasıl hamsi, sarı dedin.'

'Boyardım oni' demiş.

'Cik cik eder dedin.' Hamsiler de ses çıkarır. Kafeste?... 'Koydum onu kafese' demiş.

'Peki, bunların hepsi bir araya nasıl geldi' demiş Adem.

'İşin bilmececi de burada' demiş Temel!

Şimdi, işin bilmececi de Jüri'nin açıklamalarında. Yani, yeri gelince jüri üyelerinin bir kısmı diyor ki, 'Biz zaten ortalama bir bina seçecektik.' Bir kısmı diyor ki; 'Vardı da mı seçmedik?...' Şimdi, birinci de; vardı da mı seçmedikle, ortalama bir bina seçtik diyenlerin seçtiği bir proje. O yüzden sonuç üzerine birşey söylemek istemiyorum.

Yalnız yarışmalar düzeniyle ilgili bir şey söylemek istiyorum: Yarışmalar düzeninde, özellikle genç arkadaşlar, yarışmada ödül almak ya da almamaktan çok fazla birşey beklemesin. Kendileri ile tutarlılar mı, kendi fikirleri var mı, fikirlerinin toplumsal karşılığı (yani fikirlerini savunacak insanlar) var mı, ona bakmak lazım. O konuda bir ilerleme olmadıkça, böyle hasbelkader bir araya gelmiş jüri üyelerinden kahramanlık beklemek, onlara özel önem yüklemek, ideolojik hale getirmek, çok doğru değil. Çünkü, herkes kendi boyutları çerçevesinde, kendi birikimleriyle ve kendi ilişkileriyle yaşar ve onu sunar.

Bunu büyük ölçüde sundukları için Jüri'ye teşekkür ederim."

YENİ DÜŞÜNCELER PRİM YAPMALI

Mustafa Yücesan'ın ardından söz alarak uluslararası yarışma konusunu tekrar gündeme getiren **Hasan Özbay**, parasızlık bahanelerini bir yana bırakıp, uluslararası yarışma açma sürecine ciddi olarak başlanması gerektiğini vurguladı ve ardından Doğan Kuban'ın "Jüri kararlarını projeler etkiler" değerlendirmesi için şunları söyledi:

"...30 projeden 29'u aynı şeyi yapmışsa, o tek öneri doğru olamaz mı? Pekala olabilir. 30 içinden 1 tanesini doğru bulup seçtiniz, tamam ama, diğer 14'ü de derecelendirmek zorunda değildiniz. Jüri'nin görevi, ortama heyecan katacak görüşleri bulup ortaya çıkarmaktır."

1970'li yılların yarışmalarında Jürilerin bu tutumu nedeniyle hep aynı şemaların değerlendirildiklerini hatırlatan Hasan Özbay, aşıldığı sanılan bu anlayışın bu yarışmada yeniden

ortaya çıktığını söyledi.

SÜRECİ AKADEMİKLER BEALIRLEMELİYDİ

Yeniden söz alan konuşmacılardan **Murat Uluğ** ise, Jüri'nin, erkini yarışmayı iki aşamalı yapmak üzere kullanmayı tercih etmesi ve bunda direktmesi halinde, sürece ve alana dair tartışılan pekçok sorunun baştan hallolabileceği iddiasıyla başladığı sözlerini, Jüri'nin akademik üyelerini hedef alarak sürdürdü:

"... Haluk Pamir'in stüdyodaki tavrıyla, jürideki tavrı arasındaki ayrımı, bana göre anlaşılabilir bir nokta. Çünkü stüdyolar, bu durumları yeniden sınırdığımız bölgeler. Yoksa onlar eğer bizim kedi dışımızda yarattığımız hayali bölgelerse, o zaman bana göre üniversite diye bir yer zaten yok! Çünkü üniversiteler, yeni gerçeklikleri araştırdığımız laboratuvarlar olmalıdır. Kaldı ki, bana göre Haluk Pamir'in Jüri'deki konumu üniversitedeki kimliği nedeniyle meşrulaşıyor. Doğan Kuban'ın da öyle. Bir akademisyen, bulunduğu bölgeyi kesinlikle terk edemez; etmemeli diye düşünüyorum. Süreci açısından da bu akademik kimliklerin, bu yarışmadaki belirleyicilikleri çok ağırlıklı olmalıydı."

Bu değerlendirmenin ardından Uluğ, henüz cevabını alamadığı, "Kent'in bu bölgesinde gerçekten opera olabilir mi?" sorusunu yineledi ve Jüri'den "olur" yanıtını aldı.

AKM ÇEŞİTLİ ŞEKİLLERDE YAŞATILABİLİR

Radikallik ve AKM binası ile ilişkilendirme üzerine yeniden söz alanlardan biri de **Yunus Eşkinat** oldu:

"...Radikal kelimesinin arkasına saklanıp da, eğer mimari boyutta veya programa cevap verme anlamında bir önerinin yetersizliği gizlenmeye çalışılıyorsa, o zaman çok dikkatli davranmak lazım. Utzon'un projesi mükemmel bir proje idi ve aynı zamanda radikal bir proje idi. Radikal tutumu kendi başına bir değer olarak görmek değil, proje özelinde incelemek lazım. Yoksa hiç kimsenin bu sözcüğüne çekiciliğine kapılmasını tavsiye etmem. Mimarlık mesleği, birçok temel soruna cevap da vermektir. Bunları göz ardı etmeye başlarsanız, o zaman o gidilen yolda bir eksiklik ortaya çıkar."

"...AKM'yi yaşatmak sorusunun tek bir cevabı yok. O'nu, bir şekilde, içerlek bir düzen içerisine sararak -Hasan'ların yaptığı gibi- yapmanız da mümkündür. İkinci Ödül'ün yaptığı gibi, AKM'nin önündeki meydanla Opera'nın önündeki meydanın bir yerde buluşması da bunun araştırmasıdır. Keza, bizim projemizde de farklı bir tarz vardır. Bu arayışları kendi içinde değerlendirmek lazım. Bu da zaten mimarlıktaki düşünce çeşitliliğinin, çok boyutluluğunun bir yansıması."

RADİKAL JÜRİ GÖREV KABUL ETMEZDİ

Eleştirileri yanıtlamak üzere söz alan **Doğan Kuban** Jüri'nin tavrı, kentsel mekanın boyutları ve Opera'nın yeri konusunda şu görüşleri dile getirdi:

"... Buraya opera yapılmalı mı, yapılmamalı mı? sorusu, yarışma bağlamının dışında, daha evvel karar verilmesi gereken bir soru. İki etaplı yarışma ile bu çözülemezdi. Binanın bu arsa içinde olması gerekiyordu. Öbür türlü bizim Ankara'nın imar planını yapmamız lazımdı."

"...Belki ben gücümüzün farkına varamadım ama, burada Jüri baştan itibaren çok bağlıydı; metrekareleri bağlıydı, alan bağlıydı, o öyle, bu böyle istiyordu, vs. Biz mümkün olduğu kadar arsayı genişletmeye çalıştık ama Jüri yarışma bağlamının dışına çıkamaz. Daha radikal bir jüri, doğrusu 'Hadi yahu, böyle hokkabazlık olmaz' der, jüri kabul etmezdi. İşte bu radikal bir tavır olurdu."

"...Bence Türkiye'de mimarların, kentsel mekanın boyutları hakkında algılayamadıkları birşey var; biraz büyük görünce 'burası kent mekanı değil!' diyorsunuz. Gidin bir Mexico City'e görün, Madrid'e gidin; Roma'da Piazza del Poppola var mesela, koca bir aks, iki tane yapıyla bitiyor: O bir kentsel mekan. Kentsel mekan çok büyük olabilir sizin hiç ömrünüzde görmediğiniz boyutlarda da olabilir. Mühim olan, onu oluşturan elemanların yarattığı ve içerideki yaşamın yarattığı ortamdır."

"Bir mimar, temel bir üslubu ve vokabüleri Türkiye'nin her tarafında kullanacağını düşündüğü zaman, o tam radikal bir tavrıdır. Fakat o, radikal tavrı başkalarının kabul edip etmemesi de onlara aittir!"

STÜDYO VE PRATİK AYRI İKİ DÜNYA

Son sözlerden birin alan **Haluk Pamir** de, jüri üyeleriyle yarışmacıların aynı kümenin insanları olduğunu söyleyerek "siz ne kadar iyi iseniz, biz de o kadar iyiyiz" değerlendirmesini yaptı ve şüphe etmekle birlikte, bu durumu aşmanın bir yolunun uluslararası yarışmalar olabileceğini söyledi. Pamir şüphesini, Batılılar'ın Türkiye'de katıldıkları yarışmalarda (Tak-sim-Üsküdar Meydanları/Charles Moore; Eczacıbaşı Kongre ve Kültür Merkezi/SOM) veya yaptıkları işlerde (Ankara-KARUM/Von Gerkan) takındıkları ve şahsen bildiği umursamaz tavra dayandırıyor ve şöyle diyordu:

"...Bizim için önemli olan kendi söylemimizi oluşturmak. Çünkü biz akıllı insanlar ve bu kadar birikimi yaşayan bir grup insan olarak, hata yapmamayı yavaş yavaş öğreniyoruz." Kendisine akademik kimliğinden kaynaklanarak yöneltilen eleştirileri ise şöyle karşıladı:

"...Stüdyo ayrı bir dünya, pratik ayrı bir dünya. Mesela ben stüdyoda özellikle birbiriyle anlaşamayan, konulara farklı yaklaşımı olan mimarlarla bir grup oluşturuyorum ve biz çok farklı yaklaşımları birarada destekliyoruz. Ama dışarıda da çok basit binalar yapmaya çalışıyorum. Daha çok hacimsel arayışlar, kitle arayışları içindeyim. Yani her ikisi de ayrı ayrı dünyalar benim için. Bu da olabilir diye düşünüyorum."

VE 1. ÖDÜL SAHİPLERİ

Geleneksel olarak son sözün verildiği 1. ödül müelliflerinden **Azize Ecevit** ise Jüri'ye ve projeye emeği geçenlere teşekkür ederek, meslektaşlarına, bundan sonraki aşamalarda projenin, Ankara'nın kültür başkenti kimliğine uygun olarak gerçekleştirilmesi amacıyla destek bekledikleri çağrısını yaptı.